

بررسی ابعاد زبان گزارشگری XBRL و سطوح پذیرش

آن^۱

مهناز نوجوان^۲، مهدی محمدی^۳، مهدی فیل سرایی^۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۷/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۱/۰۳

چکیده

امروزه زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL)^۱ به عنوان یک انقلاب در گزارشگری مالی تلقی می شود که باعث کاهش هزینه تولید، کاهش میزان خطا و دسترسی سریع تر و آسان تر به اطلاعات و افزایش ویژگی کیفی مربوط بودن اطلاعات جهت استفاده تولیدکنندگان و استفاده کنندگان از اطلاعات صورت های مالی می شود. استفاده از XBRL اکنون برای تمامی شرکت های تجاری بزرگ امری ضروری می باشد، اما بسیاری از شرکت ها هنوز هم در برابر استفاده از آن بدون یک دستورالعمل خارجی مقاومت می کنند. فقدان یک دستورالعمل برای استفاده داخلی از XBRL، همراه با آزادی عمل گسترده در چگونگی پاسخگویی شرکت ها به نیازهای صورت های مالی تبدیل شده به XBRL، منجر به پیدایش سطوح گوناگون استفاده از این زبان شده است. مقاله حاضر با استفاده از روش کتابخانه ای و مرور مطالعات صورت گرفته در این زمینه، ابتدا به تشریح زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL) و سطوح مختلف پذیرش آن می پردازد، سپس به بیان وضعیت ایران در زمینه پذیرش و پیاده سازی این زبان می پردازد.

واژه های کلیدی: گزارشگری مالی، زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL)، سطوح

پذیرش XBRL.

طبقه بندی موضوعی: M41

^۱ کد DOI مقاله: 10.22051/ijar.2016.2528

^۲ کارشناس ارشد حسابداری، نویسنده مسئول، (nojavanmahnaz@gmail.com)

^۳ دکتری تخصصی حسابداری، (mehdimohammadi11671@gmail.com)

^۴ دانشجوی دکتری حسابداری و هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بجنورد، (Filsaraei@yahoo.com)

مقدمه

موج تازه و پرسرعت فناوری اطلاعات و ارتباطات همه عرصه‌ها را در برمی‌گیرد، حرفه حسابداری شاید بیشتر از دیگران در معرض برخورداری از امکانات محیط جدید باشد. تلاش‌های دهه‌های اخیر سبب شده تا فضای تازه و اثربخش‌تری برای گزارشگری مالی فراهم شود (عرب مازاریزدی، ۱۳۸۳). با رشد اینترنت و استفاده از تکنولوژی وب، آینده تجارت جهانی به طور اساسی در حال تغییر می‌باشد. این تحول عظیم و بنیادی اگر چه ممکن است بزرگ‌تر از انقلاب صنعتی نباشد، اما اهمیتش کمتر از آن نیست (پاتل و کارسی، ۲۰۰۰). با توجه به هزینه‌های پایین و سهولت دسترسی بین‌المللی از طریق اینترنت و وب، روش ارتباط مالی شرکت‌ها با ذینفعان با سرعت فزاینده به سمت استفاده از اینترنت و وب در حال تغییر است. بسته به اندازه شرکت‌ها و ضریب توسعه کشورها، اطلاعات کشورها و اطلاعات مالی شرکت‌ها در وب سایت آنها موجود می‌باشد. به عنوان مثال ۹۹ درصد از ۵۰۰ شرکت مجله فورچون^۱ دارای وب سایت می‌باشند و ۹۴ درصد از اطلاعات این سایت‌ها شامل اطلاعات مالی می‌باشد (احمد پور، باقریان و باقریان، ۱۳۸۸). امروزه استفاده از شبکه اینترنت و مرورگرهای اینترنتی این امکان را به وجود آورده‌اند تا گزارشات مالی به صورت آنلاین در دسترس باشد. نظر به اینکه ارائه اطلاعات معتبر و به موقع و قابل مقایسه برای حمایت از سرمایه‌گذاران جهت کمک در فرآیند تصمیم‌گیری و همچنین داشتن یک بازار سرمایه کارا با اهمیت است، این هدف با پیدایش تکنولوژی‌هایی مانند اینترنت و سرویس‌های مرتبط همچون گزارشگری آنلاین از طریق وب ممکن شده است (باقریان کاسگری، ۱۳۸۶). گزارشگری مالی تحت وب و به طور خاص زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر XBRL، انقلاب جدیدی در زنجیره عرضه اطلاعات ایجاد نموده است. XBRL یک زبان گزارشگری اینترنتی و تحت شبکه جهانی وب می‌باشد و روند و شیوه‌ای جدید از گزارشگری مالی ارائه می‌کند. هدف از به کارگیری این زبان جدید در بازار سرمایه، گزارشدهی یکسان صورت‌های مالی و کمک بیشتر به استفاده‌کنندگان از اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌ها است (شیپوریان و احمدی، ۱۳۸۸).

اگرچه زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر به عنوان یک راه برای بهبود و بهره‌وری گزارشگری مالی، دقت و صحت اطلاعات مالی، به‌هنگام بودن و قابلیت اطمینان داده‌های مالی و راحتی در کسب و تجزیه و تحلیل داده‌ها مطرح می‌باشد، اما بسیاری از شرکت‌ها هنوز هم در

برابر استفاده از آن بدون یک دستور خارجی مقاومت می‌کنند. فقدان یک دستورالعمل برای استفاده داخلی از XBRL، همراه با آزادی عمل گسترده در چگونگی پاسخگویی به نیازهای مربوط به صورت‌های مالی تبدیل شده به XBRL توسط شرکت‌ها، منجر به پیدایش سطوح مختلف پذیرش XBRL شده است.

زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL)

زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL) یک زبان گزارشگری اینترنتی و تحت شبکه جهانی وب بوده که در این زبان صورت‌های مالی واحدهای تجاری براساس اشکال و فرمت‌های خاصی تهیه و در اینترنت در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد. این زبان در سرتاسر جهان مشترک بوده و امکان تغییر و پردازش اطلاعات نیز در آن میسر است. زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر، روند و شیوه‌ای جدید در گزارشگری مالی ارائه می‌کند و هدف از بکارگیری این زبان جدید در بازار سرمایه، گزارشدهی یکسان صورت‌های مالی و کمک بیشتر به استفاده‌کنندگان از اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌ها است. XBRL مغایرتی با استانداردهای حسابداری ندارد و فرصتی را برای جهانی نمودن و بین‌المللی شدن بازارهای سرمایه ایجاد نموده و زمینه را برای ورود شرکت‌ها به بازارهای بین‌المللی فراهم می‌سازد.

برخی معتقدند که استفاده از زبان XBRL موجب یکنواخت شدن محتوای گزارش‌های مالی خواهد شد (ثقفی و همکاران، ۱۳۸۴). استفاده‌کنندگان اطلاعات تجاری، با استفاده از XBRL نیازی به تبدیل اطلاعات تجاری از شکلی به شکل دیگر ندارند و این امر باعث افزایش سرعت گزارشگری می‌شود، اطلاعات و گزارشات قابل اتکاتر، کارآتر و قابل دسترس خواهد شد و ارائه صورت‌های مالی در سطح بین‌المللی را تسهیل می‌بخشد (شیپوریان و احمدی، ۱۳۸۸). XBRL کاربردی از زبان کامپیوتری XML^۳ و خاص گزارشگری مالی تجاری است که در حرفه مالی می‌تواند برای ورود اطلاعات به سیستم، از سوی منتشر کننده مورد استفاده قرار گیرد. این راه کار به شرکت‌ها این امکان را می‌دهد تا اطلاعات خود را به استفاده‌کنندگان به شکل استاندارد گزارش نمایند. در حقیقت به گفته بسیاری از صاحب نظران حرفه، XBRL چندین شکاف عمده در فرآیند جمع آوری، طبقه‌بندی و گزارش اطلاعات مالی بین سیستم‌های تجاری را حذف و موجب بهبود فوق‌العاده‌ای در کیفیت اطلاعات می‌شود (میربلوک و انوشه،

۱۳۹۲). مأموریت XBRL استاندارد کردن داده‌ها و به نوعی برجسته کردن و یک زبان کردن اطلاعات مالی است. هنگامی که اطلاعات، استاندارد شوند و در رایانه قرار گیرند، امکان استفاده از این اطلاعات برای مقاصد مختلف امکان پذیر است. در آینده نزدیک همه به سوی XBRL خواهند رفت، زیرا نخست این امکان فراهم می‌شود که یک بار داده‌ها وارد شوند، اما به دفعات استفاده شوند. همچنین مزیت‌های دیگری همچون افزایش دقت، فراهم آمدن امکان تحلیلگری بهتر و آسان‌تر، کاهش هزینه‌ها، افزایش سرعت و یکپارچه سازی اطلاعات در سطح جهانی را به دنبال دارد. هنر XBRL این است که با استاندارد سازی بین محتوا و متن یا زمینه هماهنگی ایجاد نماید. هنگامی که اطلاعات کدگذاری می‌شود و براساس استانداردهای بین‌المللی طبقه‌بندی می‌شود، این اطلاعات برای تمام دنیا قابل فهم و دسترس است و امکان حضور سرمایه‌گذاران خارجی را در بازار فراهم خواهد کرد. پیوستن به IFRS^۴ به عنوان پیش نیاز استقرار XBRL مطرح است (پوریان‌سب و اسکندری، ۱۳۹۲). همانند استانداردهای حسابداری که مدیران مالی را هدایت می‌کنند که چگونه معاملات تجاری را حسابداری و اطلاعات مالی را گزارش نمایند، استانداردهای XBRL نیز مدیران را هدایت می‌کنند که چگونه اطلاعات مالی را به صورت استاندارد و الکترونیکی گزارش کنند (کاپزولی، ۲۰۰۷). XBRL ایجاد شد تا به عنوان یک استاندارد گزارشگری شرکت‌ها در اینترنت عمل نماید (برگرون، ۲۰۰۳، بوریتز و نو، ۲۰۰۳).

XBRL یک رویکرد استاندارد جهانی است که تبادل اطلاعات کسب و کار و به خصوص گزارشگری مالی را در سراسر جهان متحول ساخته و پیاده سازی و پذیرش زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر، در سطح جهانی از سوی کشورهای مختلف به سرعت رو به افزایش است (پوریان‌سب و اسکندری، ۱۳۹۲). به عنوان مثال، در دسامبر ۲۰۰۲ در بورس نیویورک^۵ تصویب شد که از زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر برای انتشار اطلاعات استفاده شود و همچنین از این استاندارد برای دریافت گزارشات شرکت‌ها استفاده شود و انطباق با آن از سال ۲۰۰۵ الزامی می‌باشد. استفاده از این استاندارد در بورس نزدیک از سال ۲۰۰۴ به صورت رسمی آغاز گردید (باقریان کاسگری، ۱۳۸۶). شایان ذکر است، در سند استراتژی توسعه بازار سرمایه آمریکا برای سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۹ استفاده از داده‌های استاندارد مانند XBRL به عنوان یکی از بندهای اساسی در نظر گرفته شده است.

برنامه راهبردی کمیسیون بورس و اوراق بهادار (SEC)

صفحه ۵۸: قابلیت دسترسی و استفاده برای پرونده تهیه کنندگان

SEC استفاده از قالب بندی "داده‌های ضمیمه شده" از قبیل XBRL را برای افشای مالی، ساده کردن فرم‌ها و روند تکمیل، تهیه و بهبود فرآیندهای داخلی و ابزارهای تحلیلی مورد استفاده توسط کارکنان برای مرور تکمیل پرونده‌ها مورد بررسی قرار می‌دهد.

شکل (۱): استفاده از استاندارد XBRL به عنوان یکی از بندهای اساسی در سند استراتژی

در اکتبر سال ۲۰۰۴ نیز کمیته بورس اروپا تصویب کرد که از سال ۲۰۰۵ استفاده از فرمت استاندارد در انتشار گزارشات شرکت‌ها اجباری شود (باقریان کاسگری، ۱۳۸۶).

چنانچه کشوری خود را با پیشرفت‌های تکنولوژی وفق ندهد و به این موج شتابان و فراگیر نپیوندد، در آینده‌ای نه چندان دور، در رقابت بین‌المللی به حاشیه رانده خواهد شد و بسیاری از فرصت‌های کسب و کار را به سود دیگران از دست خواهد داد.

سطوح پذیرش XBRL

گارنر و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود چهار نوع مختلف از پذیرندگان XBRL را تعریف نموده‌اند که شامل ناپذیرنده، کم پذیرنده، پذیرنده متوسط و پذیرنده بالا است. به طور کلی شرکت‌ها، سطح پذیرش را بر اساس هزینه‌ها و منافع حاصل از هر سطح انتخاب می‌کنند. ناپذیرندگان شرکت‌هایی هستند که به هیچ وجه برای هیچ هدفی از XBRL استفاده نمی‌کنند. کم پذیرندگان از XBRL برای اهداف نظارتی و یا شریک تجاری استفاده می‌کنند، اما تبدیل داده‌های خود به XBRL را برون‌سپاری می‌کنند. پذیرندگان متوسط آن دسته از شرکت‌هایی هستند که تبدیل داده‌های مالی به XBRL را به صورت داخلی انجام داده و از اطلاعات مالی با فرمت XBRL تنها برای مقاصد خارجی استفاده می‌کنند. در نهایت، پذیرندگان بالا، داده‌های خود را به صورت داخلی به XBRL تبدیل نموده و از آن برای اهداف داخلی و خارجی استفاده می‌کنند. نگاره‌های یک و دو در زیر به ترتیب سطوح مختلف پذیرش XBRL و مزایا و معایب هر سطح پذیرش را به طور خلاصه ارائه نموده است:

نگاره (۱): سطوح مختلف XBRL

تبدیل داده‌ها به XBRL	عدم پذیرش	پذیرش کم	پذیرش متوسط	پذیرش بالا
استفاده‌ی خارجی از XBRL	عدم استفاده خارجی	استفاده جهت پاسخگویی به نیازهای نظارتی یا شرکای تجاری	استفاده جهت پاسخگویی به نیازهای نظارتی یا شرکای تجاری	استفاده جهت پاسخگویی به نیازهای نظارتی یا شرکای تجاری
استفاده داخلی از XBRL	عدم استفاده داخلی	عدم استفاده داخلی	عدم استفاده داخلی	استفاده داخلی

نگاره (۲): خلاصه مزایا و معایب سطوح مختلف XBRL

معایب	مزایا	سطوح پذیرش
<ul style="list-style-type: none"> - از دست دادن هرگونه مزیت احتمالی استفاده از XBRL 	<ul style="list-style-type: none"> - به تخصص XBRL داخلی نیاز ندارد. - به سرمایه‌گذاری نیاز ندارد. - بدون نیاز به مهارت و تخصص اضافی - اطلاعات گزارشگری مالی می‌تواند سریع‌تر تکمیل و از زمان کارکنان کمتر از سطوح دیگر استفاده شود. 	عدم پذیرش
<ul style="list-style-type: none"> - نیازمند استخدام یک فروشنده برای تبدیل داده‌ها است. - نیازمند برخی سطوح تخصص XBRL داخلی برای بررسی کار فروشنده است. - ممکن است هزینه تهیه گزارش‌های خارجی را افزایش دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> - به تخصص XBRL داخلی نیاز ندارد. - به سرمایه‌گذاری نیاز ندارد. - منحنی یادگیری نسبت به پذیرش متوسط و بالا است. - اطلاعات گزارشگری مالی می‌تواند سریع‌تر تکمیل و از زمان کارکنان کمتر از پذیرش متوسط و بالا استفاده شود. 	پذیرش کم
<ul style="list-style-type: none"> - نیازمند سرمایه‌گذاری در نرم‌افزار و سخت‌افزار لازم برای تبدیل است. - نیازمند برخی سطوح تخصص XBRL داخلی است. 	<ul style="list-style-type: none"> - حفظ کنترل بر روند تبدیل - پایین‌ترین سطح سرمایه‌گذاری - پایین‌ترین سطح تخصص XBRL مورد نیاز است. 	پذیرش متوسط
<ul style="list-style-type: none"> - نیازمند بالاترین سطح سرمایه‌گذاری در نرم‌افزار و سخت‌افزار لازم برای تبدیل است. - نیازمند بالاترین سطح تخصص XBRL داخلی است. 	<ul style="list-style-type: none"> - حفظ کنترل بر روند تبدیل - انتقال آسان‌تر داده‌های مالی داخلی - کاهش احتمالی هزینه کل 	پذیرش بالا

ناپذیرندگان

ناپذیرندگان نیازی به استفاده از XBRL توسط شریک تجاری یا سازمان نظارتی نمی‌بینند. با عدم پذیرش، این شرکت‌ها از هزینه‌های مالی در ارتباط با تبدیل XBRL جلوگیری کرده و همچنین از هرگونه مزایای احتمالی در ارتباط با استفاده از XBRL چشم‌پوشی نموده‌اند. نمونه ناپذیرندگان شامل شرکت‌های خصوصی و یا شرکت‌های واقع در کشورهای بدون حکم قانونی برای XBRL می‌باشد.

کم پذیرندگان

با انتخاب برون‌سپاری تبدیل داده‌ها به فرمت XBRL، کم پذیرندگان نیاز به تغییر قابل توجه سیستم‌های اطلاعاتی خود و پذیرش XBRL برای استفاده داخلی را از بین برده‌اند. سازمان‌ها اغلب پذیرش کم را انتخاب می‌کنند، زیرا آنها تصور می‌کنند برون‌سپاری ارزان‌تر است و نیاز به تخصص داخلی برای برچسب زدن XBRL ندارد.

برون‌سپاری تبدیل داده‌ها به فرمت XBRL به‌طور معمول از مراحل زیر تشکیل شده است:

- ۱- شرکت یک فروشنده تعیین می‌کند.
- ۲- شرکت صورت‌های مالی خود را به فروشنده تسلیم می‌کند.
- ۳- فروشنده صورت‌های مالی را به XBRL تبدیل می‌کند.
- ۴- یک مدیر در شرکت صورت‌های مالی تبدیل شده به XBRL توسط فروشنده را جهت اطمینان از صحت و کامل بودن بررسی می‌کند.

فرآیند برون‌سپاری معمولاً به‌طور متوسط ۳ تا ۴ ماه طول می‌کشد تا تکمیل شود. اگر چه روش برون‌سپاری به سازمان امکان انتقال کار تبدیل به یک شرکت دیگر را می‌دهد، اما مدیران باید دارای دانش لازم برای بررسی صحت و کامل بودن صورت‌های مالی تبدیل شده به XBRL باشند. یکی از مزایای برون‌سپاری تبدیل، این است که میزان زمان صرف شده می‌تواند به‌طور قابل توجهی نسبت به زمانی که تبدیل داده‌ها از طریق فرآیندهای داخلی انجام می‌شود، کاهش یابد.

پذیرندگان متوسط

پذیرندگان متوسط، سیستم‌های مالی فعلی را حفظ کرده و داده‌های مالی خود را از طریق فرآیندهای داخلی، برای برآورده ساختن الزامات قانونی و یا شریک تجاری به فرمت XBRL تبدیل می‌کنند. این سطح پذیرش نشان دهنده پایین‌ترین سطح سرمایه‌گذاری برای تبدیل داخلی XBRL می‌باشد.

پذیرندگان متوسط میزان زیادی پول و زمان برای تبدیل صورت‌های مالی خود صرف می‌کنند، اما آن‌ها از XBRL برای مقاصد داخلی استفاده نمی‌کنند و به این ترتیب ممکن است به‌طور کامل از مزایای بهره‌وری از XBRL برخوردار نشوند. آن‌ها با انجام تبدیل، قادر به حفظ کنترل بر فرآیند تبدیل صورت‌های مالی خود هستند، اما XBRL هنوز به‌طور کامل در سیستم حسابداری مالی گنجانده نشده است.

پذیرندگان بالا

پذیرندگان بالا امکان برخورداری از مزایای کامل پذیرش XBRL را دارند. با پذیرش بالا، کنترل کامل بر فرآیند تبدیل را حفظ کرده، یک انتقال آسان از داده‌های مالی داخلی انجام داده و امکان تحقق بخشیدن به کاهش هزینه‌های کل گزارش را دارا هستند.

جان استنشال (۲۰۰۷)، یک مورد که در آن روش پذیرش بالا، ۲۵٪ در زمان و هزینه گزارشگری مالی، صرفه‌جویی کرده را استناد کرده است. پذیرندگان بالا ممکن است همچنین از XBRL به صورت داخلی برای برخی مقاصد استفاده نمایند.

یکی از اشکالات ممکن برای پذیرش بالا این است که پذیرندگان باید سطح بالایی از تخصص را دارا باشند و همچنین در سخت‌افزار و نرم‌افزارهای لازم برای تبدیل داده‌های مالی به XBRL سرمایه‌گذاری نمایند. در بررسی آنلاینی که توسط گارنر و همکاران، با هدف اندازه‌گیری سطح پذیرش XBRL از شرکت‌های فعال در سراسر مناطق مختلف جهان و از صنایع مختلف صورت گرفت، نتایج زیر حاصل گردید:

نگاره (۳): سطوح پذیرش شرکت‌کنندگان در نظرسنجی

سطح پذیرش	تعداد	درصد
عدم پذیرش	۲۵	۳۰،۲۶٪
پذیرش کم	۲۵	۳۰،۲۶٪
پذیرش متوسط	۱۷	۲۰،۹۱٪
پذیرش بالا	۲۷	۳۳،۲۸٪

همانطور که نگاره ۳ نشان می‌دهد، اکثریت اندکی از سازمان‌های ناپذیرنده (۲۶، ۳۰٪) یا کم پذیرنده (۲۶، ۳۰٪) XBRL هستند. تقریباً ۱۹٪ از شرکت‌ها پذیرندگان متوسط (۱۸، ۲۰٪) و (۲۸، ۳۴٪) پذیرندگان بالا هستند. این نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌ها در درجه اول از یکی از دو استراتژی پذیرش: (۱) برون‌سپاری تبدیل XBRL و یا (۲) تبدیل به XBRL داخلی و استفاده از آن برای مقاصد داخلی و خارجی، استفاده می‌کنند.

مرور ادبیات پیشین و عوامل مؤثر بر پذیرش XBRL

در زیر ضمن مروری بر پژوهش‌های پیشین، عوامل مؤثر بر پذیرش زبان توسعه‌پذیر گزارشگری مالی شناسایی می‌شود:

فشارهای خارجی محیط کسب و کار، مانند رقابت، جهانی شدن و علائق مشتریان می‌تواند بر به کارگیری نوآوری مؤثر باشد (سهرابی و خانلری، ۱۳۸۷). همچنین طبق نظر استادان و همکاران، قابلیت سازمان‌ها در پیش‌بینی و پاسخگویی به تغییرات بازار و صنعت می‌تواند از عوامل حیاتی برای پیاده‌سازی نوآوری باشد (تروشانی و همکاران، ۲۰۰۷). دالین و تروشانی نیز فشارهای محیط خارج از سازمان مانند محیط رقابتی و علائق مشتری را در به کارگیری XBRL مهم دانسته‌اند (وارن و همکاران، ۲۰۰۴).

فشار نهادهای بیرونی، نقش نهادهای بیرونی شامل نهادهای دولتی و اتحادیه‌های صنفی در التزام یا تشویق در به کارگیری این فناوری اهمیت دارد (سهرابی و خانلری، ۱۳۸۷). هیونگ و وک یون و همکاران (۲۰۱۱) بیان نمودند، تقاضا جهت به کارگیری XBRL زمانی روند رو به رشدی خواهد داشت که دولت XBRL را برای گزارشگری مالی ترویج نماید.

نگرش و حمایت مدیریت، نگرش مدیران نسبت به نوآوری‌ها و نیز مزایای ادراکی از اهمیت عمده‌ای برای به کارگیری برخوردار است. نتایج پژوهش بیتی و پرت هم نشان می‌دهد، مدیران مالی برای به کارگیری XBRL به عنوان قالب گزارش دهی مالی تحت وب، الویت زیادی قائل نیستند (بیتی و پرت، ۱۹۹۰).

الگوی موفق پیاده‌سازی، شرکت‌های پیشرو در پیاده‌سازی موفق سیستم، به جهت الگوی به کارگیری XBRL می‌توانند نقش مهم و هدایت کننده‌ای داشته باشند (لاوسون و همکاران، ۲۰۰۳). وجود یک سازمان قهرمان در تجارت می‌تواند در تصمیم‌گیری و ایجاد انگیزه برای پذیرش فناوری مؤثر باشد (راواشده، ۲۰۰۹). نتایج مطالعات از آمریکا نیز نشان می‌دهد، به دست آوردن تصویر یک شرکت پیشرو در به کارگیری فناوری نقش قابل توجهی در پذیرش داوطلبانه XBRL ایفا می‌نماید (بایرن، ۱۹۹۸).

آموزش و آگاهی کارکنان، میزان آگاهی مدیران و کارکنان از این فناوری و دستاوردهای سازمانی آن می‌تواند به عنوان یک پیش نیاز اولیه برای پیاده‌سازی باشد که از طریق اطلاع رسانی و آموزش ارتقا یابد (سهرابی و خانلری، ۱۳۸۷). آگاهی از مزایای یک نوآوری خاص از پیش شرط‌های به کارگیری آن محسوب می‌شود (مارش و همکاران، ۲۰۰۴). دانش شامل مهارت‌ها و آگاهی و اعتماد به نفس مورد نیاز برای اجرای موفقیت آمیز برنامه‌های کاربردی نوآورانه است. بنابراین، دانش نه تنها در پذیرش نوآوری مؤثر است، بلکه بر سرعت و میزان اجرای نوآوری در سازمان هم مؤثر است (یون و همکاران، ۲۰۱۱).

مهارت‌ها و تجربه‌های فردی کارکنان، از آنجاکه کار با XBRL مستلزم داشتن دانش و مهارت استفاده از کامپیوتر و اینترنت است، بنابراین کارکنانی که دارای مهارت‌ها و تجربه‌های مفیدی در این زمینه باشند در پذیرش و به کارگیری این فناوری راغب‌تر از کاربرانی با مهارت‌های فردی ضعیف هستند (ریوسل و همکاران، ۲۰۰۴). ویژگی‌هایی مثل کیفیت و نیروی انسانی کارآمد نیز به عنوان عوامل درون سازمانی در پذیرش نوآوری مهم هستند (تروشانی و همکاران، ۲۰۰۷).

وضعیت پذیرش و پیاده‌سازی XBRL در ایران

چنانچه کشوری خود را با پیشرفت‌های تکنولوژی وفق ندهد و به این موج شتابان و فراگیر نپیوندد، در آینده‌ای نه چندان دور، در رقابت بین‌المللی به حاشیه رانده خواهد شد و بسیاری از فرصت‌های کسب و کار را به سود دیگران از دست خواهد داد. بدین جهت کشورهای در حال توسعه از جمله ایران برای استفاده بهینه از فرصت‌های تازه‌ای که فناوری اطلاعات و ارتباطات در زمینه گزارشگری مالی پدید آورده است، با توجه به امکانات کشور از یک سو و برخی نقاط ضعف موجود در امر گزارشگری مالی و حرفه حسابداری از سوی دیگر باید تدابیری جدی بیاندیشد و افق نگرش خود را فراتر از مرزهای شیوه‌های سنتی حسابداری و گزارشگری گسترش دهد (احمدپور و همکاران، ۱۳۸۸).

کشور ما راه زیادی در پیش دارد تا به استانداردهای جهانی این زبان برسد و سازمان بورس در این رابطه اقدامات مثبتی را انجام داده است. استفاده از XBRL به عنوان ترجمه‌کننده صورت‌ها و گزارش‌های مالی بخشی از مسیر پذیرش و به کارگیری IFRS است و لازم است گام‌های زیرساختی و استراتژیک با همگرایی و عزم راسخ بین نهادهای مؤثر حرفه، از جمله وزارت دارایی، سازمان بورس و اوراق بهادار، شرکت بورس ایران، سازمان حسابرسی و انجمن‌های حرفه‌ای برنامه‌ریزی شود تا تغییرات محتوایی لازم به منظور پذیرش این نظام گزارشگری، کامل شود. در این راستا سازمان بورس و اوراق بهادار به تازگی XBRL را در سامانه کدال اجرایی کرده است که گام مهمی در راستای پذیرش IFRS در تمامی شرکت‌ها است (میربلوک و انوشه، ۱۳۹۲). افرادی که در حرفه کار می‌کنند باید با این ادبیات آشنا شوند، زیرا سیستم‌های اطلاعات شرکت‌ها به سمت XBRL و استفاده از فناوری‌های نوین می‌رود. پروژه XBRL در بورس از سال ۱۳۸۶ شروع شده است. در سازمان، کارگروهی با تخصص مالی، حسابداری و فناوری اطلاعات تشکیل و بخشی از کارها در مرحله شناخت انجام شد، تا ادبیات XBRL درک شود. از مشاوران خارجی هم استفاده شده و در نهایت در فاز اول پروژه، خروجی‌های XBRL برای شرکت‌های تولیدی که بخش عمده شرکت‌ها را تشکیل می‌دهد نهایی شد و از آبان ماه ۱۳۹۲ منتشر گردید (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۳). XBRL اساس حرکت به سمت یکپارچه سازی و همگرایی است و توسعه و بکارگیری آن نیاز به عزم جدی گروه‌های مختلف تأثیرگذار و تأثیرپذیر در زنجیره گزارشگری مالی دارد.

حدود ۱۰۰ کشور دنیا این زبان را در بخش‌های مختلف پیاده سازی کرده اند و ما دومین کشور در خاورمیانه هستیم که این فناوری را پیاده سازی کرده ایم (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۳). اگر نخواهیم از جامعه جهانی عقب بمانیم رفتن به سمت XBRL اجتناب ناپذیر است.

چالش‌های پیش‌روی XBRL در ایران

استقرار این سیستم با همه منافع و مزایای خود، چالش‌هایی به همراه خواهد داشت، زیرا کشور ما تقریباً با این زبان بیگانه بوده و راه زیادی در پیش داریم تا به استانداردهای جهانی این زبان برسیم ولی سازمان بورس در این رابطه اقدامات مثبتی را انجام داده است. به هر حال مقاومت شرکت‌ها و مؤسسات در پذیرش و استقرار سیستم، عدم همکاری و همراهی سازمان‌های تأثیر گذار در این زمینه، آموزش XBRL، یکسان‌سازی استانداردهای حسابداری ایران با استانداردهای بین‌المللی و... را می‌توان از مهمترین چالش‌های زبان گزارشگری در ایران نام برد.

پیشهادات

به منظور تشویق شرکت‌های بیشتری برای پذیرش XBRL، نیاز به افزایش و بهبود آموزش جامعه تجاری جهت آشنایی با مزایای بکارگیری آن می‌باشد. با بالاتر بردن سطح آگاهی در مورد این مزایا، سازمان‌ها به درک بالاتری نسبت به XBRL دست می‌یابند و در نهایت باعث افزایش پذیرش آن خواهد گردید.

بکارگیری سیستم گزارشگری تحت وب و به طور خاص XBRL برای یکپارچه سازی گزارشگری مالی در جهت همسان سازی حسابداری در سطح جهانی گامی ضروری می‌باشد. کشور ما برای استفاده بهینه از فرصت‌های تازه‌ای که فناوری اطلاعات و ارتباطات در زمینه گزارشگری مالی پدید آورده است، با توجه به امکانات کشور از یک سو و برخی نقاط ضعف موجود در امر گزارشگری مالی و حرفه حسابداری از سوی دیگر، باید تدابیری جدی بیاندیشد و افق نگرش خود را فراتر از مرزهای شیوه‌های سنتی حسابداری و گزارشگری گسترش دهد. به منظور بهبود امر پیاده سازی XBRL پیشنهاد می‌شود، گام‌های زیرساختی و استراتژیک با همکاری و عزم راسخ بین نهادهای مؤثر حرفه برداشته شود. افرادی که در حرفه کار می‌کنند از طریق آموزش با ادبیات XBRL آشنا شوند و همچنین شاید بهتر باشد همانند سایر کشورها

الزام به گزارشگری تحت وب و با استفاده از محیط زبان XBRL ابتدا بصورت داوطلبانه بوده و سپس برای تمامی شرکت‌های عضو بورس اجباری شود.

نتیجه‌گیری

امروزه زبان گزارشگری کسب و کار توسعه پذیر (XBRL) به عنوان یک انقلاب در گزارشگری مالی تلقی می‌شود که باعث کاهش هزینه‌های تولید، کاهش میزان خطا، دسترسی سریع‌تر و آسان‌تر به اطلاعات و افزایش ویژگی کیفی مربوط بودن اطلاعات جهت استفاده تولیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از اطلاعات صورت‌های مالی می‌شود. در حال حاضر در سراسر دنیا، بنگاه‌های اقتصادی بسیاری از XBRL برای تهیه گزارش‌های مالی خود استفاده می‌کنند و تعداد این بنگاه‌ها به سرعت رو به افزایش است. حرکت به سمت پذیرش و استفاده از XBRL توسط سازمان‌ها امری اجتناب ناپذیر گردیده است.

فقدان یک دستورالعمل برای استفاده داخلی از XBRL، همراه با آزادی عمل گسترده در چگونگی پاسخگویی شرکت‌ها به نیازهای صورت‌های مالی تبدیل شده به XBRL منجر به پیدایش سطوح مختلف پذیرش و استفاده از XBRL شده است. بالا بردن سطح آگاهی سازمان‌ها در مورد مزایای بکارگیری XBRL از طریق بهبود آموزش، موجب افزایش پذیرش XBRL توسط آن‌ها می‌گردد.

کشور ما راه زیادی در پیش دارد تا به استانداردهای جهانی این زبان برسد ولی سازمان بورس در این رابطه اقدامات مثبتی را انجام داده است. لازم است گام‌های زیرساختی و استراتژیک با همگرایی و عزم راسخ بین نهادهای مؤثر حرفه، از جمله وزارت دارایی، سازمان بورس و اوراق بهادار، شرکت بورس ایران، سازمان حسابرسی و انجمن‌های حرفه‌ای برنامه‌ریزی شود تا تغییرات محتوایی لازم به منظور پذیرش این نظام گزارشگری کامل شود.

پی‌نوشت

۱ Reporting Language Business Extensible (XBRL)	۲ Fortune
۳ Extended Markup Language (XML)	۴ International Financial Reporting Standards (IFRS)
۵ NYSE	۶ European Stock Exchange Commission

منابع

- احمدپور، احمد، باقریان، رقیه و باقریان، عباس، (۱۳۸۸). امکان سنجی بکارگیری XBRL در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، شماره ۶.
- باقریان کاسگری، عباس، (۱۳۸۶). بورس الکترونیک، استانداردها و شبکه‌های هوشمند نظارتی، ماهنامه بورس، شماره ۶۱، ۶۱-۴۰.
- پوریان‌سب، امیر و اسکندری، مجید، (۱۳۹۲). XBRL زبان یکپارچه اطلاعات مالی در فضای گسترده جهانی، فصلنامه بازار و سرمایه، شماره ۳۳ و ۳۴، ۴۸-۴۶.
- ثقفی، علی، عرب مازار یزدی، محمد، باغومیان، رافیک، (۱۳۸۴). گزارشگری مالی در اینترنت و وضعیت آن در ایران، مجله مطالعات حسابداری، شماره ۱۱ و ۱۰، سال سوم، ۱۵۹-۱۲۷.
- رحمانی، علی، عبداللهی، علی، مداحی، آزاده، مهیمنی، محمد و نظری، رضا، (۱۳۹۲). میزگرد ضرورت بهبود گزارشگری مالی به کمک فناوری اطلاعات و زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر، فصلنامه حسابرسی، شماره ۶۸، ۴۲-۲۶.
- سهرابی بابک، خانلری، امیر، (۱۳۸۷). پیشنهادها و پیاده‌سازی زبان توسعه‌پذیر گزارشگری کسب و کار، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۶ (۵۶)، ۹۲-۷۹.
- شیبوریان، سعید و احمدی، محمدرضا، (۱۳۸۸). XBRL ضرورتی برای حسابداری و آینده گزارشگری مالی، فصلنامه حسابداری و مدیریت مالی، شماره ۱، ۵۶-۳۸.
- عرب مازار یزدی، محمد، (۱۳۸۳). گزارشگری مالی در عصر تجارت الکترونیکی، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش گزارشگری مالی، تحولات پیش روی، انجمن حسابداران خبره ایران، ۹۷-۷۷.
- میربلوک، فرهاد و انوشه، مهدیه، (۱۳۹۲). جهانی شدن بورس تهران از جاده XBRL می‌گذرد، ماهنامه بورس، شماره ۱۰۴ و ۱۰۵، ۶۱-۶۰.
- agricultural businesses, Journal of Small Business and Enterprise Development; 11 (3): 371-381 .
- Bergeron (2003) , Essentials of XBRL. Financial reporting in the 21st Century , Wiley, Hoboken, N. J .
- Boritz , J. E and W. G No, (2003a). Business reporting with XML. XBRL (Extensible Business Reporting Language). The Internet Encyclopedia , john wiley, New York .
- Byrne BM. Structural Equation Modelling. (1998). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers .
- Capozzoli E. A. (2007). “The impact of XBRL on the oil and gaz industry”, oil IT journal .

- Depietro R, Wiarda E, Fleischer M. (1990). The context for change: organization, technology, and environment. In L. G. Tornatzky, M. Fleischer, The processes of technological Innovation .
- Garner, Dana, Henderson, Dave, Sheets, Steven D, Trinkle, Brad. (2013). "The Different Levels of XBRL Adoption", Management Accounting Quarterly, Vol. 14. No. 20 .
- John Stantial , (2007) , "ROI on XBRL", Journal of Accountancy, pp. 32-35 .
- Lawson R. Alcock C, Cooper J, Burgess L. (2003). Factors affecting adoption of electronic commerce technologies by SMEs: an Australian Study, Journal of Small Business and Enterprise Development; 10 (3): 265-276 .
- Lexington, MA: Lexington Books; 151-232 .
- Marsh HW, Hau K, Wen Z. (2004). In search of golden rules: comment on hypothesis testing approaches to setting cut-off values for fit indexes and dangers in over generalizing Hu and Bentler's findings. Structural Equation Modelling; 11: 320-341
- Neufeld D. J, Dong L, Higgins C. (2007). Charismatic leadership and user acceptance of information technology. European Journal of Information Systems; 16: 496-510 .
- Patel , K and M. C, Carthy (2000). Digital Transformation, Mcgraw Hill, New York .
- Russell D. M, Hoag, A. M. (2004) , People and information technology in the supply chain: Social and organizational influences on adoption. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management; 34 (2): 102-122 .
- Simpson M and Docherty A. J. (2004). E-commerce adoption support and advice for UK SMEs, Journal of Small Business and Enterprise Development; 11 (3): 315-328 .
- Troshani I, Doolin B. (2007). Innovation diffusion: a stakeholder and social network view. European Journal of Innovation Management; 10 (2): 176-200 .
- Warren M. (2004). Farmers online: drivers and impediments in adoption of Internet in UK
- Yoon Hyungwook. Zo Hangjung, Ciganek Andrew. (2011). Does XBRL adoption reduce information asymmetry? Journal of Business Research; 64: 157-163.